

**ՄԵՂԱԴՐՅԱԼԻ՝ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԿԱՍ ԴԱՏԻՑ ԹԱՔՆՎԵԼՈՒ
ԿԱՍ ԱՅԼ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐՈՎ ՆՐԱ ԳՏՆՎԵԼՈՒ ՎԱՅՐԸ ՊԱՐԶՎԱԾ
ՉԼԻՆԵԼՈՒ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՔՐԵԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ
ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՍԵՑՄԱՆ ՀԻՄՔ**

Արսեն ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

*ՀՀ ոստիկանության
սկսնակների հասարակական*

Օրինականության սկզբունքից բխող պահանջ է, որ քրեական գործի քննության ընթացքում վարույթն իրականացնող մարմնի կայացրած ցանկացած որոշում հիմնված լինի օրենքի վրա և բխի դրա պահանջներից: Ասվածը վերաբերվում է նաև քրեական գործի քննության կասեցմանը, քանի որ դա թույլատրվում է միայն օրենքով սահմանված հիմքերի առկայության դեպքում, որոնցից է նաև քննությունից կամ դատից մեղադրյալի թաքնվելու կամ այլ պատճառներով նրա գտնվելու վայրը պարզված չլինելու հանգամանքը (ՀՀ քր. դատ. օր.-ի 31 հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետ):

Վ.Ս. Բիկովի դիպուկ բնորոշմամբ՝ «քրեական գործով վարույթի կասեցման հիմքերը նշված դատավարական ինստիտուտում զբաղեցնում են կենտրոնական տեղ և մեծապես կանխորոշում են դրա էությունը»¹:

Հաշվի առնելով գործի քննության կասեցման հիմքերի բացառիկ նշանակությունը դատավարական այս ինստիտուտի համար՝ օրենսդիրը այն ենթարկել է մանրամասն իրավական կարգավորման (ՀՀ քր. դատ. օր.-ի 31 հոդված):

«Ժամանակակից հայոց լեզվի բացատրական բառարանում» «հիմք» եզրույթը պարզաբանվում է որպես որևէ բանի սկզբնաղբյուր, ակունք, ելակետ²: Իսկ ինչ վերաբերվում է այդ հասկացության իրավաբանական բնութագրին, նշենք, որ իրավաբանական գրականության մեջ այն բնորոշվում է տարբեր կերպ: Այսպես, Ն.Ա. Վլասովան նախնական քննության կասեցման հիմքերը բնորոշում է որպես օրենքով սահմանված այն դեպքերը, երբ քրեական գործով վարույթը կարող է կասեցվել³: Կարծում ենք, որ կասեցման հիմքին տրված այս բնորոշմանը չի կարելի համաձայնել, քանի որ դրանից չի հետևում, թե օրենքով սահմանված այդ հանգամանքները ինչի հիման վրա պետք է հաստատվեն:

Ա.Ս.Շահինյանը նախնական քննության կասեցման հիմքերը բնորոշում է որպես քրեական դատավարության օրենսգրքով սահմանված հավաստի փաստական տվյալների (ապացույցների) ամբողջություն, որոնք պայմանավորում են քրեական դատավարությունում մեղադրյալի մասնակցության անհնարինությունը⁴: Նշված բնորոշման թերութունն էլ այն է, որ, համաձայն օրենքի, քրեական գործի քննությունը կարելի է կասեցնել ոչ միայն մեղադրյալի, այլ նաև որպես մեղադրյալ ներգրավման ենթակա անձի վերաբերյալ, այսինքն այն անձի, որը դեռևս չունի մեղադրյալի դատավարական կարգավիճակ: Ուստի կասեցման հիմքերին տրված բնորոշումը չի կարելի նեղացնել և տարածել միայն մեղադրյալի նկատմամբ:

Ա.Ս. Պոպովի կարծիքով, նախնական քննության կասեցման հիմքերը քրեադատավարական օրենսգրքում ամրագրված փաստական տվյալներ են, որոնք ժամանակավորապես խոչընդոտում են շարունակելու և ավարտելու նախնական քննությունը⁵:

Կասեցման հիմքերին ավելի ընդարձակ բնորոշում է տալիս Օ.Ն. Սկոմորոխովը: Նրա կարծիքով, նախնական քննության և դատական քննության կասեցման հիմքերը

ՔՐԵԱՎԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

քրեադատավարական օրենքում ամրագրված հավաստի, իրական փաստական հանգամանքներ են, որոնք ժամանակավորապես խոչընդոտում են շարունակելու և ավարտելու նախնական կամ դատական քննությունը:

Չնայած տեսության մեջ կասեցման հիմքերի սահմանման վերաբերյալ առկա տարբեր մոտեցումներին՝ բոլոր հեղինակները առանց բացառության նշում են, որ գործի քննության կասեցումը առաջին հերթին պայմանավորված է ինչ-որ հանգամանքի (փաստի) առաջացմամբ, որը պետք է հաստատված լինի գործի նյութերով և խոչընդոտի քննության հետագա շարժին:

Քրեական գործի քննության կասեցման հիմքերին տրված նշված սահմանումների հիման վրա՝ մենք առաջարկում ենք կասեցման հիմքերի հետևյալ բնորոշումը. **քրեական գործի քննության կասեցման հիմք են ապացուցման ընթացքում օրենքով սահմանված (ՀՀ քր. դատ. օր.-ի 104 հոդվածի 1-ին մաս) աղբյուրներից ստացված հավաստի, իրական փաստական տվյալները, որոնք հաստատում են տվյալ պահին քրեական գործի քննությունը շարունակելու անհնարինությունը:**

Ինչպես արդեն նշեցինք, քրեական գործի քննության կասեցման հիմք է նաև մեղադրյալի քննությունից կամ դատից թաքնվելու կամ այլ պատճառներով նրա գտնվելու վայրը պարզված չլինելու հանգամանքը:

Քննչական պրակտիկայի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ շատ հաճախ ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցագործություններ կատարած անձինք դիմում են փախուստի հանցագործություն կատարելուց անմիջապես հետո՝ մինչև վարույթն իրականացնող մարմինների՝ քրեական գործ հարուցելու համար տեղեկություններ ստանալը: Պրակտիկայում առկա են նաև դեպքեր, երբ մեղադրյալը թաքնվում է

քննությունից մինչև նրա նկատմամբ կալանքի կամ խափանման այլ միջոցի ընտրումը կամ այն դեպքում, երբ դատարանը մերժում է թույլատրել վերջինիս նկատմամբ կալանքը որպես խափանման միջոց կիրառելը, կամ երբ դատարանը մեղադրյալի կամ նրա պաշտպանի բողոքի հիման վրա փոխում է կալանքը այլ խափանման միջոցով:

Կասեցված քրեական գործերի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ նախնական քննության կասեցման հիմքերի շարքում այս հիմքով կասեցված քրեական գործերը մեծ թիվ են կազմում: Որպես ասվածի ապացույց ներկայացնենք վիճակագրական տվյալները: Այսպես, 2000թ. այդ թիվը կազմել է 929, 2001-ին՝ 781, 2002-ին՝ 1160, 2003-ին՝ 1502, 2004-ին՝ 1085, 2005-ին՝ 866, 2006-ին՝ 756, 2007-ին՝ 704, 2008-ին՝ 730, 2009-ին՝ 894: 2000թ.-ից մինչև 2009թ.-ը ընկած ժամանակահատվածը նշված հիմքով կասեցված քրեական գործերի թիվը ընդհանուր առմամբ կազմում է 9407: Հայաստանի Հանրապետության տարածքում 2000թ.-ից մինչև 2009թ. կասեցված քրեական գործերի քանակը ըստ կասեցման առանձին հիմքերի առավել մանրամասն ներկայացվում է ստորև բերված աղյուսակում:

Չնայած ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 31-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետում մեղադրյալի քննությունից կամ դատից թաքնվելու կամ այլ պատճառներով նրա գտնվելու վայրը պարզված չլինելու հանգամանքը նախատեսված է որպես վարույթի կասեցման մեկ ընդհանուր հիմք, սակայն այն պարունակում է հարաբերականորեն ինքնուրույն երկու հիմքեր.

1) երբ մեղադրյալը թաքնվում է քննությունից կամ դատից,

2) երբ նրա գտնվելու վայրն այլ պատճառներով պարզված չէ:

Քրեական գործի քննության կասեցման ինքնուրույն հանգամանք է *մեղադրյալի քննությունից կամ դատից թաքնվելը*: Կարծում ենք, որ ՀՀ քր. դատ. օր.-ում «թաքն-

Աղյուսակ 1

Տարի	Ըստ կասեցման բոլոր հիմքերի	Ըստ ՀՀ ՔԴՕ 31 հ. 1ձ. 1կ.	Ըստ ՀՀ ՔԴՕ 31 հ. 1ձ. 2կ.	Ըստ ՀՀ ՔԴՕ 31 հ. 1ձ. 3կ.	Ըստ ՀՀ ՔԴՕ 31 հ. 1ձ. 4կ.	Ըստ ՀՀ ՔԴՕ 31 հ. 1ձ. 5կ.	Ըստ ՀՀ ՔԴՕ 31 հ. 1ձ. 6կ.
2000	2349	1406	929	1	10	3	0
2001	2171	1382	781	0	9	0	0
2002	2551	1367	1160	0	18	6	0
2003	2824	1295	1502	0	21	6	0
2004	2162	1054	1085	0	21	2	0
2005	1930	1045	866	0	14	5	0
2006	2526	1747	756	0	13	10	0
2007	2424	1694	704	0	15	13	0
2008	2973	2225	730	0	11	7	0
2009	2779	1868	894	0	10	7	0

վել» եզրույթի օգտագործումը տեղին չէ, և այն արհեստականորեն նեղացնում է մեղադրյալի քննությանը չներկայանալու պատճառները: Պատահական չէ, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 75-րդ հոդվածը, ամրագրելով անձին քեակվան պատասխանատվությունից ազատելու հնարավորություն վաղեմության ժամկետն անցնելու հետևանքով, օգտագործում է, ոչ թե «թաքնվել», այլ «խուսափել» հասկացությունը: Այսպես, համաձայն նշված հոդվածի 4-րդ մասի՝ «վաղեմության ժամկետի ընթացքը կասեցվում է, եթե անձը **խուսափում է քննությունից կամ դատից**»:

Է.Ֆ. Չակիրովան, քննարկելով «խուսափել» և «թաքնվել» հասկացությունների հարաբերակցությունը, նշում է, որ «խուսափել» հասկացությունը ավելի լայն է և ընդգրկում է նաև «թաքնվելը»: Թաքնվելը անհրաժեշտ է դիտել որպես խուսափելու ակտիվ ձև, որից էլ հետևում է այն հիմնավորումը, որ պետք է տարբերակել պասիվ խուսափելը, որպիսին է «քննիչին չներկայանալը»⁸:

Վերոգրյալի հիման վրա գտնում ենք, որ ՀՀ քր. դատ. օր.-ի 31 հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետում պետք է օգտագործել ոչ թե «թաքնվել», այլ «խուսափել» եզրը:

Հարց է առաջանում, թե ինչպես պետք է մեկնաբանել «քննությունից կամ դատից խուսափելը»: Իրավաբանական գրականության մեջ հանդիպում ենք «քննությունից կամ դատից անձի խուսափելը» հաս-

կացության մի քանի բնորոշումների: Այսպես, Պ. Մ. Դավիդովի և Դ. Յու. Միրսկու կարծիքով, քննությունից կամ դատից խուսափող է համարվում այն անձը, որը ձերբակալումից հետո փախել է, խախտել է իր նկատմամբ որպես խափանման միջաց ընտրված չհեռանալու մասին ստորագրությունը, կամ իմանալով, որ կարող է ենթարկվել քրեական պատասխանատվության, դիտավորությամբ փոխել է իր բնակության վայրը, անունը, ազգանունը և դրանով բարդացրել իրեն հայտնաբերելու գործը⁹:

Ա.Յու. Դուբինսկին, հստակեցնելով քննարկվող հասկացությունը, գտնում է, որ անձը քննությունից և դատից թաքնված է համարվում այն դեպքում, երբ նա գիտակցում է, որ կատարված հանցագործության համար ենթակա է քրեական պատասխանատվության, այսինքն՝ այդ կապակցությամբ քննություն է իրականացվում, և ձգտելով խուսափել քրեական պատասխանատվությունից՝ ձեռնարկում է ակտիվ միջոցներ (թաքնվել, բնակության վայրը փոխել, կեղծ փաստաթղթեր պատրաստել և այլն), որպեսզի չենթարկվի քննության¹⁰:

Ըստ Է.Ֆ. Չակիրովայի, նախնական քննության մարմնից թաքնվելու մասին կարելի է խոսել միայն այն դեպքում, երբ կասկածյալը կամ մեղադրյալը գիտակցում է, որ ձեռնարկում է ակտիվ գործողություններ՝ ուղղված այն բանին, որ իրեն չգտնեն: Անձը պետք է գիտակցի, որ իրեն փնտրում

ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

են հանցագործություն կատարելու համար, բայց նա ցանկանում է խուսափել քրեական պատասխանատվությունից, ձեռնարկում է միջոցներ, որպեսզի իր գտնվելու վայրը չպարզվի: Եթե անձը կարծում է (ենթադրում է), որ իր մասնակցությունը հանցագործության կատարմանը չի պարզվել, և փոխում է իր բնակության վայրը, չի կարելի խոսել վերջինիս քննությունից թաքնվելու մասին“:

Վերոգրյալի հիման վրա կարելի է առանձնացնել այն հատկանիշները, որոնց առկայության դեպքում վարույթն իրականացնող մարմինը պետք է ստեղծված իրավիճակը գնահատի որպես մեղադրյալի՝ քննությունից խուսափել և կասեցնի քրեական գործի քննությունը.

1) վարույթն իրականացնող մարմնին պետք է հայտնի լինի քրեական օրենքով չթույլատրված արարք կատարած անձը,

2) գործով հավաքված ապացույցների բավարար համակցության հիման վրա որոշում է կայացվել անձին որպես մեղադրյալ ներգրավելու մասին,

3) անձը պետք է գիտակցի, որ իրեն փնտրում են քրեական օրենքով չթույլատրված արարք կատարելու համար, և իրականացնի դիտավորյալ գործողություններ կամ դրսևորում է անգործություն քրեական պատասխանատվությունից խուսափելու համար:

Այսպիսով, քննությունից կամ դատից մեղադրյալի թաքնվելու հիմքով քրեական գործի քննությունը թույլատրվում է կասեցնել, երբ կա հարուցված քրեական գործ, հայտնի է նաև քրեական օրենքով չթույլատրված արարք կատարած անձը, գործով հավաքված ապացույցների բավարար համակցության հիման վրա որոշում է կայացվել այդ անձին որպես մեղադրյալ ներգրավելու մասին, սակայն վերջինս թաքնվում է քննությունից, այսինքն չարամտորեն խուսափում է քննության ներ-

կայանալուց: Օրինակ՝ երբ վարույթն իրականացնող մարմնի կանչով չի ներկայանում առանց հարգելի պատճառների կամ գործի քննությանը մասնակցելուց խուսափելու նպատակով առանց վարույթն իրականացնող մարմնին տեղյակ պահելու փոխում է իր բնակության վայրը:

Ընդ որում, մեղադրյալի՝ քննությունից կամ դատից թաքնվելու հանգամանքը պետք է հաստատված լինի որոշակի փաստական տվյալներով: Որպես այդպիսին կարող են հանդիսանալ կատարված քննչական գործողությունների արձանագրությունները (օրինակ՝ մեղադրյալի հարազատների հարցաքննության արձանագրությունները, խուզարկության, առգրավման արձանագրությունները), հետաքննության մարմնի հաղորդումները, տեղեկանքները, այլ փաստաթղթերը և նյութերը: Պետք է բացառված լինեն նաև դժբախտ դեպքերը, մահը, կալանավորումը այլ քրեական գործով և այլ հանգամանքներ:

Միայն նշված հանգամանքները պարզելուց հետո վարույթն իրականացնող մարմինը, ստանալով հավաստի տեղեկություններ մեղադրյալի՝ քննությունից կամ դատից թաքնվելու վերաբերյալ, իրավունք ունի կասեցնելու քրեական գործի քննությունը և հայտարարելու հետախուզում:

Քրեական գործի քննությունը թույլատրվում է կասեցնել նաև այն դեպքում, երբ *այլ պատճառներով չի պարզվել մեղադրյալի գտնվելու վայրը*: Նախատեսելով նշված դեպքում գործի քննության կասեցման հնարավորություն՝ օրենսդիրը որևէ ձևով չի սահմանում, թե ինչ պետք է հասկանալ «այլ պատճառ» ասելով: Իրավաբանական գրականության մեջ այլ պատճառներ ասելով սովորաբար հասկացվում է այնպիսի հանգամանքներ, երբ մեղադրյալը, տեղյակ չլինելով, որ իր նկատմամբ հարուցվել է քրեական գործ, փոխում է իր բնակության վայրը, մեկնում է երկարատև գործուղման, այլ վայր՝ հանգստանալու և այլն: Նշված դեպքում մեղադրյալը թաքնվելու նպա-

տակ չի հետապնդում, չի իրականացնում դիտավորյալ գործողություններ՝ ուղղված քրեական գործի քննությանը խոչընդոտելուն¹²: Օրինակ՝ անձը, կատարելով հանցագործություն, համոզված է, որ ապագայում կամ ընդհանրապես քրեական հետապնդման մարմիններին իր հանցավոր գործունեության մասին ոչինչ հայտնի չի լինի, և նպատակ չհետապնդելով քննությունից թաքցնել՝ փոխում է իր բնակության վայրը, մեկնում է երկարատև գործունեության և այլն:

Քրեական գործի քննությունը մեղադրյալի գտնվելու վայրի այլ պատճառով պարզված չլինելու հիմքով թույլատրվում է կասեցնել, երբ կա հարուցված քրեական գործ, գործով հավաքված ապացույցների հիման վրա հնարավոր է դարձել պարզել քրեական օրենքով չթույլատրված արարքը կատարած անձին, և կայացվել է որոշում նրան որպես մեղադրյալ ներգրավելու մասին, սակայն ինչ-ինչ պատճառներով հնարավոր չի եղել պարզել նրա գտնվելու վայրը:

Վերը նշված երկու իրավիճակների առանձնացումը ունի ոչ միայն տեսական, այլև գործնական կարևոր նշանակություն, քանի որ դրանցից յուրաքանչյուրի հիման վրա քրեական գործի քննության կասեցումը **կարող է առաջացնել քրեաիրավական և քրեադատավարական տարբեր հետևանքներ**¹³: Այսպես, երբ քրեական գործի քննությունը կասեցվում է այն պատճառաբանությամբ, որ մեղադրյալը թաքցնում է քննությունից կամ դատից, ապա այս դեպքում գործի քննությունը կասեցնելուց հետո միաժամանակ կասեցվում է քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը, քանի որ համաձայն քրեական օրենսգրքի 75-րդ հոդվածի 4-րդ մասի՝ վաղեմության ժամկետի ընթացքը կասեցվում է, երբ անձը խուսափում է քննությունից կամ դատից:

Իսկ գործի քննությունը մեղադրյալի գտնվելու վայրը այլ պատճառով պարզված չլինելու հիմքով կասեցնելու դեպքում

միաժամանակ չի կասեցվում քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը, քանի որ մեղադրյալի գտնվելու վայրի չպարզելը չի կարող մեկնաբանվել, թե մեղադրյալը թաքցնում է քննությունից, և հետևաբար չի կարող հիմք հանդիսանալ քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը կասեցնելու համար:

Մեղադրյալի՝ քննությունից խուսափելու հանգամանքը ունի նաև կարևոր **քրեադատավարական նշանակություն**: Նախ՝ դա կարող է հիմք հանդիսանալ մեղադրյալի նկատմամբ ավելի խիստ խափանման միջոց կիրառելու համար, երկրորդ՝ գրավի ձևով խափանման միջոց կիրառված լինելու դեպքում այն կարող է վերածվել պետության եկամուտի:

Վերը նշված հիմնավորումից ելնելով՝ **առաջարկում ենք քր. դատ. օր-ի 31-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետում նախատեսված քրեական գործի քննության կասեցման հիմքը առանձնացնել երկու ինքնուրույն հիմքերի**:

Ի տարբերություն գործող ՀՀ քր. դատ. օր-ի, ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի նախագիծը (այսուհետ՝ նախագիծ) նշված հիմքով քրեական գործի քննության կասեցման հնարավորություն է նախատեսում նաև կասկածյալի նկատմամբ: Համաձայն նախագծի 189 հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի՝ քրեական վարույթն իրականացնող մարմինը պատճառաբանված որոշմամբ կասեցնում է քրեական վարույթը, եթե կասկածյալը կամ մեղադրյալը թաքցնել է քննությունից, կամ նրա գտնվելու վայրն անհայտ է:

Կասկածյալի նկատմամբ գործի քննության կասեցման հնարավորություն նախատեսում է նաև ՌԴ քրեական դատավարության օրենսգրքը: Այսպես, 29.03.2002թ. «ՌԴ քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Դաշնային օրենքով թույլատրվեց 208 հոդվածի 1-ին մասի 2,3,4 կետերով նախատեսված

Քրեական ՂԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

հիմքերով վարույթը կասեցնել նաև կասկածյալի նկատմամբ:

Կասկածյալի նկատմամբ քրեական գործի քննության կասեցման հնարավորության նախատեսմանը դեմ են արտահայտվել մի շարք դատավարագետներ¹⁴: Այսպես, Վ.Ս. Բիկիովի և Ա.Ս. Պոպովի կարծիքով, չպետք է թույլատրվի քրեական գործով վարույթի կասեցման հնարավորություն կասկածյալի նկատմամբ, քանի որ կասկածյալը քրեական դատավարության ժամանակավոր մասնակից է:

Այս տեսակետը չի կիսում Ա.Ա. Նեչևաևը: Այսպես, ըստ նրա՝ նախնական քննության կասեցումը նախատեսող նորմերի տարածումը կասկածյալի նկատմամբ տրամաբանական է: Օրենսդրի որոշումը, որ հնարավոր է քննության կասեցում կասկածյալի վերաբերյալ, պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ վարույթի կասեցման ինստիտուտի գործողությունը տարածվում է նաև հետաքննության վարույթի նկատմամբ: Հետաքննության վարույթի ընթացքում մեղադրյալը, ինչպես հայտնի է, որպես դատավարության մասնակից հայտնվում է միայն դրա ավարտից հետո և հատկապես մեղադրական ակտի կայացման ժամանակ (ՌԴ քր. դատ. օր.-ի 225 հոդված): Ակնհայտ է, որ նշված դեպքում օրենսդրի որոշումը արդարացված է, քանի որ ներկայումս հնարավոր է հետաքննության վարույթի ընթացքում ՌԴ քր. դատ. օր.-ի 208 հոդվածի 1-ին մասի 2-4 կետերով նախատեսված հիմքերով գործի կասեցում կասկածյալի նկատմամբ¹⁵:

Մեր կարծիքով, նախագծի վերը նշված դրույթը վիճելի է, քանի որ կասկածյալը քրեական դատավարության ժամանակավոր մասնակից է: Համաձայն ՀՀ քր. դատ. օր.-ի 62-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ կասկածյալ է այն անձը, որը ձերբակալվել է հանցանք կատարելու մեջ կասկածվելու պատճառով, և որի նկատմամբ մինչև մեղադ-

րանք առաջադրելը փախսանման միջոց ընտրելու մասին որոշում է կայացվել:

Քրեական հետապնդման մարմինը իրավունք չունի կասկածյալի վիճակում ձերբակալվածին պահել 72 ժամից ավելի, իսկ անազատության մեջ պահելու հետ չկապված խափանման միջոց կիրառելիս ոչ ավելի, քան 7 օր խափանման միջոց ընտրելու մասին որոշումը նրան հայտարարելու պահից (ՀՀ քր. դատ. օր.-ի 61 հոդվածի 2-րդ մաս):

Նշված ժամկետները լրանալիս քրեական հետապնդման մարմինը պարտավոր է կասկածյալին ազատել արգելանքից կամ վերացնել նրա նկատմամբ ընտրված խափանման միջոցը կամ որոշում ընդունել նրան որպես մեղադրյալ ներգրավելու մասին:

Նշված դատավարական նորմերը վկայում են այն մասին, որ կասկածյալը քրեական դատավարության այն մասնակիցն է, որի դատավարական վիճակը բնութագրվում է մի շարք առանձնահատկություններով: Նախ, դատավարության այս սուբյեկտը հանդես է գալիս միայն քրեական դատավարության մեկ՝ նախնական քննության փուլում, երրկրորդ, ժամկետը, որի ընթացքում անձը կարող է գտնվել կասկածյալի վիճակում և պահվել անազատության մեջ, չի կարող գերազանց 72 ժամ, իսկ անազատության մեջ պահելու հետ չկապված խափանման միջոց կիրառելիս ոչ ավելի քան 7 օր խափանման միջոց ընտրելու մասին որոշումը նրան հայտարարելու պահից, երրորդ, նշված ժամկետի ավարտից հետո անձը դադարում է կասկածյալ լինելուց, այսինքն քրեական դատավարությանը շարունակում է մասնակցել կամ վկայի, կամ մեղադրյալի կարգավիճակով, եթե որոշում է կայացվել նրան որպես մեղադրյալ ներգրավելու մասին¹⁶:

Վորոգրյալի հիման վրա էլ կարծում ենք, որ գործող քր. դատ. օր.-ի որդեգրած մոտեցումը ավելի ճիշտ է, և առաջարկում ենք նախագծի տեքստից հանել «կասկածյալ» բառը:

Այս հիմքով գործի քննությունը կարող է կասեցնել նաև դատարանը: Կասեցման որոշում դատարանը կարող կայացնել ինչպես դատական քննության նախապատրաստման, այնպես էլ դատական քննության ընթացքում: Այսպես, համաձայն քր. դատ. օր.-ի 310 հոդվածի 2-րդ մասի՝ «եթե ամբաստանյալը թաքնվել է ... դատարանն այդ ամբաստանյալի նկատմամբ կասեցնում է գործի վարույթը մինչև նրան հայտնաբերելը ... և քննությունը շարունակում է մնացած ամբաստանյալների նկատմամբ: Եթե անջատ քննությունը դժվարացնում է գործի հանգամանքների բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ հետազոտումը, դատարանը կասեցնում է գործի ամբողջ վարույթը»: Իսկ նույն հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է, որ դատարանն իրավունք ունի թաքնվող ամբաստանյալի հետախուզում հայտարարել:

Քր. դատ. օր.-ը չի կարգավորել այն հարցը, թե քրեական գործի քննությունը կասեցնելուց հետո այն մնում է դատարանի վարույթում, թե դատարանը այն հանձնում է վարույթն իրականացնող մարմիններին անհրաժեշտ գործողություններ իրականացնելու՝ նպատակ ունենալով հայտնաբերելու դատից թաքնվող ամբաստանյալին (մեղադրյալին):

Մենք գտնում ենք, որ նպատակահարմար է օրենսդրորեն ամրագրել, որ *եթե դատարանը դատական քննության նախապատրաստության կամ դատական քննության ընթացքում պարզում է, որ ամբաստանյալը (մեղադրյալը) թաքնվում է դատից, ապա իր որոշմամբ քրեական գործը վերադարձնում է դատախազին՝ միաժամանակ կայացնելով որոշում վերջինիս նկատմամբ կալանքի ձևով խափանման միջոց ընտրելու մասին:*

Այսպիսով, արված վերլուծության հիման վրա կարելի է անել հետևյալ եզրահանգումները.

1. *քրեական գործի քննության կասեցման հիմք են ապացուցման ընթացքում օրենքով սահմանված (ՀՀ քր. դատ. օր.-ի 104 հոդվածի 1-ին մաս) աղբյուրներից ստացված հավաստի, իրական փաստական տվյալները, որոնք հաստատում են տվյալ պահին քրեական գործի քննությունը շարունակելու անհնարինությունը:*

2. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 31 հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետում ամրագրված են քրեական գործի քննության կասեցման հարաբերականորեն ինքնուրույն երկու հիմքեր՝ ա) երբ մեղադրյալը խուսափում է քննությունից կամ դատից, բ) երբ այլ պատճառներով չի պարզվել մեղադրյալի գտնվելու վայրը:

3. Նշված երկու հիմքերի առանձնացումը ունի ոչ միայն տեսական, այլ նաև գործնական կարևոր նշանակություն, քանի որ նշված երկու իրավիճակները առաջացնում են յուրահատուկ քրեաիրավական և քրեադատավարական հետևանքներ:

4. Նշված հիմքով քրեական գործի քննության կասեցում թույլատրել միայն մեղադրյալի նկատմամբ:

5. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում ամրագրել նորմ՝ հետևյալ բովանդակությամբ. *եթե դատարանը դատական քննության նախապատրաստության կամ դատական քննության ընթացքում պարզում է, որ ամբաստանյալը (մեղադրյալը) թաքնվում է դատից, ապա իր որոշմամբ քրեական գործը վերադարձնում է դատախազին՝ միաժամանակ կայացնելով որոշում վերջինիս նկատմամբ կալանքի ձևով խափանման միջոց ընտրելու մասին:*

¹ Ст'я Быков В.М. Основания приостановления предварительного следствия по УПК // Государство и право, 2004, N 5, էջ 106:

² Ст'я ժամանակակից հայոց լեզվի բացատրական բառարան. Երևան, 1974, հատոր

երրորդ, էջ 351:

³ Ст'я Власова Н.А. Досудебное производство в уголовном процессе. Пособие. — М. ЮР-МИС, 2000, էջ 115:

Քրեչալս ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

- ⁴ Տե՛ս Շագինյան Ա.Տ. Приостановление предварительного следствия: Дисс. ... канд. юрид. наук, Томск, 2001, էջ 77:
- ⁵ Տե՛ս Попов А.М. Проблемы совершенствования оснований и условий приостановления предвари-тельного следствия, Дисс... канд. юрид. наук, Саратов, 2004, էջ 55:
- ⁶ Տե՛ս Скоморохов О.Н. Проблемные аспекты приостановления уголовных дел // Черные дыры, 2007, N 5, էջ 271:
- ⁷ Վիճակագրական տվյալները վերցված են ՀՀ ստատիստիկայի ինֆորմացիոն կենտրոնից:
- ⁸ Տե՛ս Закирова Э.Ф. Приостановление предварительного следствия в случае, когда подозреваемый или обвиняемый скрылся от следствия либо место его нахождения не установлено по иным причинам, Автореф. дисс. канд. юрид. наук, Ижевск, 2004, էջ 18-19:
- ⁹ Տե՛ս Давыдов П.М., Мирский Д.Я. Прекращение уголовных дел в советский уголовном процессе, М., 1963, էջ 34:
- ¹⁰ Տե՛ս Дубинский А.Я. Основания к прекращению уголовного дела в стадии предварительного расследования, Киев, 1973, էջ 34:
- ¹¹ Տե՛ս Закирова Э.Ф. Приостановление предварительного следствия в случае, когда подозреваемый или обвиняемый скрылся от следствия либо место его нахождения не установлено по иным причинам, Автореф. дисс. канд. юрид. наук, Ижевск, 2004, էջ 18-19:
- ¹² Տե՛ս Уголовный процесс Российской Федерации, Учебник / отв. ред. А.П. Кругликов, М., Проспект, 2010, էջ 453-454:
- ¹³ Տե՛ս Комментарий к уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации (постатейный) //отв. ред. И.Л. Петрухин, И.Б. Михайловская, 7-е изд., перераб. и доп., М., Проспект, 2010, էջ 418:
- ¹⁴ Տե՛ս Быков В.М. Основания приостановления предварительного следствия по УПК // Государство и право, 2004, N 5, էջ 106, Попов А.М. Проблемы совершенствования оснований и условий приостановления предварительного следствия, Дисс. канд. юрид. наук, Саратов, 2004, էջ 25, Черкасова Е.К. Правовое регулирование приостановления и возобновления предварительного расследования, Автореф. дисс. канд. юрид. наук, Омск, 2004, էջ 6:
- ¹⁵ Տե՛ս Нечаев А.А. Становление и развитие института приостановления предварительного расследования в российском уголовно-процессуальном законодательстве // Черные дыры, 2007, N 5, էջ 371:
- ¹⁶ Տե՛ս Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարություն: Ընդհանուր մաս, Գ.Ս.Ղազինյանի խմբագրությամբ, ԵՊՀ, Երևան, 2004, էջ 225:

THE HIDING FACT OF THE ACCUSED FROM THE INVESTIGATION OR LITIGATION AS A BASIS TO SUSPEND THE CASE

Arsen MARTIROSYAN

Post graduate of the RA Police Academy

The circumstances under which the place of the accused, who escapes from the Court or criminal examination, is unknown can serve as a real basis for the cessation of a criminal case.

The article is devoted to the acceptance of the theoretical understanding of the concept about cessation of the criminal case in general and specifically to one of such cases established in the RA criminal legislation. This is the case when the place of the accused, who escapes from the court and criminal examination is unknown. There are various theoretical approaches to the cessation of the criminal case within the criminal law. The correct understanding of the following issue is not only of a theoretical but also of a practical importance. That is why we have analyzed the concepts for cessation and have given its description.

Within the RA criminal legislation of peculiar interest is the cessation of a criminal case because of the lack of information about the place of the accused. Analyzing the basics the author concludes that it includes in itself two separate basics: A) when the accused escapes from criminal examination and court litigation b) when for other reasons his/her destination is unknown. The separation of the 2 basics is not only of theoretical but also practical importance. As both of them make certain consequences both in criminal law and litigation.

Thus we have analyzed separately these two reasons for criminal case cessation and we have also separated two criteria that give us an opportunity to draw a line between the two basics.

To recapitulate the existing personal provisions about the basics of the cessation of the criminal case give us an opportunity to explore and understand the basics of the cessation hereon avoiding the mistakes
